

Wyrok z dnia 14 lutego 2005 r.

I UK 166/04

Powództwo pracownika przeciwko pracodawcy o jednorazowe odszkodowanie z tytułu wypadku przy pracy podlega oddaleniu ze względu na brak biernej legitymacji procesowej pozwanego, a nie przekazaniu Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych na podstawie art. 464 § 1 k.p.c.

Przewodniczący SSN Józef Iwulski (sprawozdawca), Sędziowie SN: Maria Tyszczel, Jerzy Kwaśniewski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 14 lutego 2005 r. sprawy z powództwa Romana C. przeciwko G.K. Spółce z o.o. w K. o zapłatę, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie z dnia 24 lutego 2004 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 24 lutego 2004 r. [...] Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie oddalił apelację powoda Romana C. od wyroku Sądu Rejonowego-Sądu Pracy dla Krakowa-Nowej Huty w Krakowie z dnia 3 kwietnia 2003 r., w sprawie przeciwko G.K. - Spółce z o.o. w K. o zapłatę odszkodowania.

Powód domagał się zasądzenia od pozwanego pracodawcy odszkodowania w kwocie 50.000 zł z tytułu uszczerbku na zdrowiu, jaki miał ponieść na skutek wypadku w dniu 1 czerwca 1999 r. Roszczenie uzasadnił twierdzeniem, że przy ręcznym dokonywaniu odwiertów na stanowisku operatora urządzeń wiertniczych doznał ostrego bólu okolicy pleców, który spowodował, że nie mógł samodzielnie opuścić miejsca pracy.

Postanowieniem z dnia 6 listopada 2002 r., Sąd Rejonowy stwierdził swą „niewłaściwość rzeczową” i przekazał sprawę do rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T. Na skutek zażalenia powoda, Sąd Okręgowy w Krako-

wie postanowieniem z dnia 23 grudnia 2002 r. uchylił postanowienie Sądu pierwszej instancji i sprawę przekazał temu Sądowi do rozpoznania.

Wyrokiem z dnia 3 kwietnia 2003 r. Sąd Rejonowy oddalił powództwo. Ustalił, że powód był zatrudniony na stanowisku operatora-wiertacza do dnia 31 grudnia 1999 r. oraz że strona pozwana jest nieuspołecznonym zakładem pracy. Powołując art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 144 ze zm.) oraz wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 kwietnia 2002 r., P 5/01 (Dz.U. Nr 78, poz. 713; OTK 2002-A nr 3, poz. 28), Sąd Rejonowy stwierdził, że podmiotem zobowiązanym do wypłaty powodowi jednorazowego odszkodowania jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych, a tym samym brak jest legitymacji biernej po stronie pozwanego pracodawcy.

Sąd drugiej instancji uznał za oczywiście bezzasadną „zamieszczoną w uzasadnieniu apelacji sugestię, jakoby sprawa niniejsza nie została przez Sąd pierwszej instancji merytorycznie rozpatrzona”. Wyrok Sądu Rejonowego oddala powództwo skierowane przeciwko stronie wskazanej przez powoda, na skutek stwierdzenia braku przesłanek prawnych uzasadniających przypisanie pozwanemu podmiotowi „normatywnego obowiązku zapłaty świadczenia oznaczonego roszczeniem pozwu”. Takie orzeczenie stwierdza brak zasadności powództwa w jego aspekcie podmiotowym i było jedynym możliwym rozstrzygnięciem merytorycznym. Spór zawisł w czasie, gdy przy ocenie zasadności roszczenia uwzględnić należało art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r., uznany przez Trybunał Konstytucyjny za sprzeczny z Konstytucją dopiero w toku procesu oraz art. 39 ust. 1 tej ustawy, przewidujący kognicję sądów pracy do rozstrzygania sporów o świadczenia między pracownikiem a pracodawcą. Wobec konsekwentnego podtrzymywania powództwa w stosunku do pozwanego pracodawcy i istnienia drogi sądowej, obowiązkiem Sądu Rejonowego było zakończenie tego sporu wyrokiem. Powództwo dotyczyło wskazanego roszczenia, a nie „jakiegoś świadczenia odszkodowawczego”. Pozwany pracodawca jest nieuspołecznonym zakładem pracy, co jest istotne, gdyż zgodnie z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r., jednorazowe odszkodowanie z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu albo śmierci przysługuje: 1) pracownikom uspołecznonych zakładów pracy i członkom ich rodzin - od zakładu pracy, 2) pracownikom nieuspołecznonych zakładów pracy i członkom ich rodzin - od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Domaganie się przez pracownika obciążenia nieuspołecznonego pracodawcy

dawcy obowiązkiem zapłaty jednorazowego odszkodowania było nieuzasadnione już przed wejściem w życie Konstytucji RP, a więc wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 kwietnia 2002 r., P 5/01, nie ma w tym zakresie znaczenia.

Wyrok Sądu drugiej instancji zaskarżył kasacją powód, który zarzucił naruszenie art. 2 § 3 oraz art. 464 § 1 k.p.c. przez nieprzekazanie sprawy właściwemu organowi pomimo, iż na mocy wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 kwietnia 2002 r. jedynym podmiotem zobowiązanym do wypłaty powodowi jednorazowego odszkodowania jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych, co na podstawie art. 379 pkt 1 k.p.c. doprowadziło do nieważności postępowania ze względu na niedopuszczalność drogi sądowej. Zdaniem powoda, z art. 2 § 3 k.p.c. wynika, że nie podlegają rozpoznaniu w postępowaniu sądowym sprawy cywilne, jeżeli przepisy szczególne przekazują je do właściwości innych organów. Jeśli strona postępowania wniesie w takiej sprawie pozew to sąd w myśl art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. odrzuci go ze względu na niedopuszczalność drogi sądowej. W przypadku jednak spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, art. 464 § 1 k.p.c. nakłada na sąd obowiązek przekazania sprawy z urzędu właściwemu organowi. Na mocy wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 kwietnia 2002 r., P 5/01, jedynym podmiotem, od którego pracownik może domagać się jednorazowego odszkodowania jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych. W związku z tym Sąd powinien przekazać sprawę Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych. Powód powołał się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 lipca 2003 r., II UK 353/02.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Żądanie powoda zasądzenia jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy od pracodawcy, który był nieuspołecznionym zakładem pracy w rozumieniu art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. było od początku bezzasadne. Zgodnie z tym przepisem, w takim przypadku świadczenie to przysługiwało od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. W sytuacji prawnej powoda niczego nie zmieniło wejście w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 kwietnia 2002 r., P 5/01. Trybunał Konstytucyjny stwierdził w nim bowiem, że art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych jest niezgodny z art. 2 oraz z art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przez to, że wprowadza nierówne traktowanie pracodawców oraz osób upraw-

nionych do odszkodowania, a art. 32 ust. 1 pkt 2 tej ustawy w części, w której ogranicza odpowiedzialność Zakładu Ubezpieczeń Społecznych tylko do pracowników nieuspołecznionych zakładów pracy i członków ich rodzin, jest niezgodny z art. 2 oraz art. 32 Konstytucji. Istota tego wyroku sprowadzała się więc do uchylenia tych regulacji ustawowych, z których wynikał obowiązek zapłaty jednorazowego odszkodowania przez uspołecznione zakłady pracy, a nie dotykała (wręcz rozszerzała) odpowiedzialności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Trybunał stwierdził to wyraźnie w uzasadnieniu tego wyroku, zaznaczając, że "w świetle przyjętego rozstrzygnięcia nie może budzić wątpliwości, że tryb dochodzenia świadczeń, o których mowa w art. 32 ustawy z 12 czerwca 1975 r. zostanie ujednoczony, a w konsekwencji bez względu na charakter pracodawcy również sytuacja prawna poszkodowanych pracowników będzie w tym zakresie jednakowa; art. 32 ust. 1 zachowuje bowiem zgodnie z treścią wyroku Trybunału swoją moc w takiej części, w jakiej określona jest odpowiedzialność Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w stosunku do wszystkich grup pracowników, członków ich rodzin, bez względu na rodzaj zakładu pracy".

W rozpoznawanej sprawie od początku występował więc problem braku legitymacji biernej pozwanego, a nie problem dopuszczalności drogi sądowej. Sytuacja była odmienna od występującej w sprawie, w której zapadł wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 lipca 2003 r., II UK 353/03 (niepublikowany), na który powołuje się powód. W sprawie tej, o jednorazowe odszkodowanie pozwany został pracodawca będący uspołecznionym zakładem pracy w rozumieniu art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. Podmiot ten był więc biernie legitymowany, a utracił tę legitymację dopiero wskutek wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 kwietnia 2002 r., P 5/01. Sąd Najwyższy trafnie wskazał, że po ogłoszeniu wskazanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego, odszkodowanie z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych wypłacają pracownikom i ich rodzinom oddziały Zakładu Ubezpieczeń Społecznych niezależnie od tego, w jakiej fazie znajduje się postępowanie przeciwko uspołecznionemu zakładowi pracy. W tej szczególnej sytuacji (odmiennej od występującej w rozpoznawanej sprawie) Sąd Najwyższy rzeczywiście przyjął rozstrzygnięcie polegające na przekazaniu sprawy Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych. Wykładni leżącej u podstaw tego rozstrzygnięcia Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę nie podziela.

Sprawa, w której zgłoszono względem pracodawcy żądanie zapłaty jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy jest sprawą cywilną w rozumieniu

art. 1 k.p.c. Do jej rozpoznawania powołane są więc sądy powszechne oraz Sąd Najwyższy, o ile sprawy te nie należą do właściwości sądów szczególnych (art. 2 § 1 k.p.c.). Żaden przepis nie przekazuje rozpoznania takiej sprawy do właściwości innych organów (art. 2 § 3 k.p.c.). W szczególności Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie jest organem właściwym do rozpoznawania sporów powstałych między pracownikiem a jego pracodawcą w związku z wypadkiem przy pracy. Droga procesu cywilnego jest więc w takiej sprawie dopuszczalna. Jej niedopuszczalność (czasowa) wystąpiłaby, gdyby pracownik pozwał do sądu o zapłatę jednorazowego odszkodowania Zakład Ubezpieczeń Społecznych. W rozpatrywanej sprawie nie występowała więc niedopuszczalność drogi sądowej, która mogłaby prowadzić do przekazania sprawy właściwemu organowi na podstawie art. 464 § 1 k.p.c. Jak już na wstępie wskazano, w sprawie występował brak legitymacji biernej pozwanego, co prowadzi do oddalenia powództwa.

Z tych względów zarzuty kasacji powoda nie stanowią jej usprawiedliwionych podstaw, co powoduje oddalenie kasacji na podstawie art. 393¹² k.p.c.

=====